

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

<i>Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	139
<i>Саранчук Олександра Валеріївна</i> СТАНОВЛЕННЯ ІНСТИТУТУ НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА У СЕРЕДНЬОВІЧНІЙ УКРАЇНІ X – XVI СТ.	141

СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

<i>Терлецький Дмитро Сергійович</i> ДОБІР СУДДІВ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ ЗА РЕФОРМОВАНОЮ ПРОЦЕДУРОЮ	144
<i>Афанасьєва Мар'яна Володимирівна</i> ЕЛЕМЕНТИ ПРОСТОЇ МОВИ ЮРИДИЧНИХ ДОКУМЕНТІВ	146
<i>Мишина Наталя Вікторівна</i> ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ МІСЦЕВИХ ТА РЕГІОНАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У ВИКОНАННІ РІШЕНЬ ЄСПЛ: НОВИЙ ПОГЛЯД В УКРАЇНСЬКОМУ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРАВОВОМУ КОНТЕКСТІ.....	149
<i>Батан Юрій Дмитрович</i> ЗАПОБІЖНЕ ПРИЗНАЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ ЮСТИЦІЇ У КОНТЕКСТІ ЛЮДИНОЦЕНТРИЗМУ.....	150
<i>Бальцій Юрій Юрійович</i> ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА В ДОКТРИНІ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ	153
<i>Волкова Дарія Євгенівна</i> ПОНЯТТЯ «СТВОРЕННЯ РЕЛІГІЙНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ» В ДОКТРИНІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА	155
<i>Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна</i> ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМОК ДЕМОКРАТИЧНОЇ, СОЦІАЛЬНОЇ, ПРАВОВОЇ ДЕРЖАВИ УКРАЇНИ.....	157
<i>Панасюк Віта Миколаївна</i> ПРАВОВІ СТИМУЛИ ТА ОБМЕЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ РЕАЛІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТАМИ ПРАВА ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ	159
<i>Ігнатова Анастасія Сергіївна</i> ПРАВА НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	162
<i>Козирь Дмитро Валерійович</i> КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	163
<i>Бугаєнко Каріна Вікторівна</i> ЦИКЛІЧНІСТЬ РОЗВИТКУ КОНСТИТУЦІЇ ЯК ОСНОВА ДЕРЖАВНИХ ПРОЦЕСІВ	166
<i>Матковський Микита Сергійович</i> ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	168

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У XXI СТОЛІТТІ

<i>Хашилатулла Бехруз</i> ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛЬНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ РЕАЛІЯХ	171
<i>Аракелян Мінас Рамзесович</i> ПРАВОВАХИСНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	173
<i>Сурілова Олена Олексіївна</i> СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	175
<i>Акіменко Юлія Юрійівна</i> ACQUIS ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ЄС – КЛЮЧОВА УМОВА НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ACQUIS ЕС.....	177
<i>Белогубова Оксана Олександрівна</i> РОЛЬ ДИПЛОМАТІЇ У ГЛОБАЛЬНІЙ СТРАТЕГІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА ПОЛІТИКИ БЕЗПЕКИ ЄС	178
<i>Vladyshavska Viktoriia Viktorivna</i> REGARDING THE DECISIONS OF INTERNATIONAL JUDICIAL BODIES IN THE ASPECT OF THE IMPLEMENTATION OF THE STANDARDS OF INTERNATIONAL AGREEMENTS.....	180
<i>Войтович Павло Петрович</i> КРЕАТИВНІСТЬ У ПРАВІ ТА КРЕАТИВНИЙ ПІДХІД ПРИ ВИВЧЕННІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА.....	182
<i>Грушко Мальвіна Валеріївна, Тошчакова Анна Сергіївна</i> РОЗСЛІДУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ЗЛОЧИНІВ: ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	183
<i>Гриб Анна Миколаївна</i> UN HUMAN RIGHTS COUNCIL IN THE HUMAN RIGHTS PROTECTION MECHANISM.....	186

СЕКЦІЯ 5

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

*Керівник секції: завідувач кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор Х. Бехруз*

*Секретар секції: доцент кафедри міжнародного та європейського права,
кандидат юридичних наук А. М. Грив*

Хаширатулла Бехруз

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач кафедри міжнародного та європейського права,
доктор юридичних наук, професор*

ДО ПИТАННЯ ПРО ГЛОБАЛЬНЕ ПРАВО У СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ РЕАЛІЯХ

Під впливом глобалізації формуються нові універсальні уявлення про розвиток світового порядку та відповідного правопорядку з урахуванням процесів, що відбуваються в рамках взаємодії різних цивілізацій, культур, соціальних спільнот, політичних та правових систем. Вона зумовила фундаментальні зміни у правовій сфері та появу багатьох правових феноменів, концепцій, серед яких універсальне право, глобальне право, транснаціональне право, наднаціональне право.

Універсальна теорія права як концептуально-методологічна основа розуміння закономірностей правового розвитку в умовах глобалізації. Міжнародно-правова доктрина розрізняє глобальність у праві та універсальність права, оскільки вони ні концептуально, ні історично не співпадають. Глобальний правопорядок, глобальне законодавство є явищами планетарного характеру за самим фактом їх існування, а універсальність є нормативною концепцією. Глобальне право визначається як закон, центром якого більше не є держава, і внесок цієї теорії пов'язують саме з усвідомленням того, що існують інші джерела права, зокрема транснаціональні компанії та міжнародні фінансові інститути (МВФ, Світовий банк, СОТ).

Наразі з'явилася низка публікацій, у яких обґрунтовується формування «загальної (універсальної, всезагальної) теорії права», що загальну теорію права певної держави, загальну теорію національного права будь-якої держави, загальну теорію міжнародного права, всезагальну теорію права, положення якої поширюються на будь-яке національне право і на міжнародне право, предметом якої є «всезагальні соціальні об'єктивні закономірності національно-державного і міжнародно-державного регулювання (загального та індивідуального) суспільних відносин, розглядуваного крізь призму того чи іншого праворозуміння» [1, с. 248].

Транснаціональне право міжнародно-правова доктрина розглядає у різних ракурсах: як «нове» правове поле, як особливий вид прояву впливу глобалізації на право, як соціально-правовий підхід до трансформації права у державі та за її межами, як синонім правового плюралізму. Цей термін запропонував у 50-х роках ХХ століття Філіп Джессап, який приводом його введення вважав те, що поняття міжнародного права стає недостатнім для світу, який глобалізується, оскільки нова правова реальність руйнує межі міжнародного права. Він

вважав, що транснаціональне право охоплює усі закони, які регулюють дії або події поза межами національних кордонів, і що у перспективі національне і міжнародне право будуть його частиною [3]. Більшість дослідників цього феномену глобалізації розглядають його як право, що є концептуально відмінним від національного та міжнародного, оскільки його основними джерелами та адресатами є не державні установи та міжнародні інституції, засновані на договорах чи конвенціях, а приватні (індивідуальні, корпоративні чи колективні) суб'єкти транснаціонального права [2, с. 501]. Таким чином, цей термін був необхідний для позначення нових правових відносин, режимів, доктрин, систем, які не належать до національного права, але не повною мірою охоплюються сферою міжнародного права. Наразі спостерігається процес формування нового світового правопорядку з домінуючою роллю у його функціонуванні транснаціональних суб'єктів, які формують новий тип права – транснаціональне право, та новий тип правової системи – транснаціональну правову систему. У цій конструкції світового устрою національним правовим системам відводиться підлегле положення.

Концепція наднаціональності протиставляється принципу суверенітету держави. Наднаціональними є такі утворення, члени яких, у порівнянні із традиційними міжнародними організаціями, передають їм частину своїх державних функцій. Метою наднаціонального права є підтвердження єдності різних держав із певних питань. Наразі єдиною організацією, яка визнана такою, що має офіційну наднаціональну владу, є Європейський Союз, як найбільш інтегрована система, як політична, законодавча, економічна, так і валютна, із зоною вільної торгівлі та вільного пересування. В межах правопорядку ЄС національні держави відмовляються від частини свого суверенітету, який вони делегують наднаціональній організації. На відміну від міждержавних організацій, де кожна держава та інститут мають рівні суверенні повноваження, наднаціональна влада перевищує суверенні повноваження держав-членів.

В умовах однополярного світу у контексті глобалізаційних процесів спостерігається розширення тенденцій універсалізації різних сфер життя суспільства, що зумовлює необхідність теоретичного обґрунтування цих процесів, зокрема юридичної глобалізації як прояву глобалізації (у національному та міжнародному праві), як процесу створення світового правового простору. Це, у свою чергу, стало основою для формування міждисциплінарної наукової дисципліни, спрямованої на вивчення основних причин і тенденцій, що породжують правову глобалізацію, виявлення її сутності та змісту, а також дослідження глобалізаційних правових проблем.

Трансформація однополярного світопорядку в багатополарний, формування безлічі центрів політичного та економічного впливу зумовлюють різні варіанти вирішення соціальних (політичних, гуманітарних та правових). Перші десятиліття XXI століття демонструють поглиблення кризи світопорядку, отже твердження про формування глобального права та глобальної правової системи не відповідають реаліям сучасних міжнародних відносин. Очевидним є те, що серед правових феноменів, зумовлених глобалізацією, наразі найбільше співзвучною сучасній ситуації є концепція наднаціонального (інтегративного) права, функціонування якого відповідає поширенню процесів регіоналізації, що знайшло відображення у побудові права ЄС та відповідного йому правопорядку.

Список використаних джерел

1. Рабінович П. Чи можлива універсальна теорія права як спільна концептуальна основа теорій національного і міжнародного права? (запрошення до дискусії). *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 2. С. 245–248.
2. Cotterrell Roger. What Is Transnational Law? *Law & Social Inquiry*. 2012. Vol. 37, Iss. 2. P. 500–524. URL: <https://www.law.uh.edu/assignments/spring2014/24345/cotterrell2012.pdf>
3. Jessup Ph. *Transnational Law*. New Haven : Yale Univ. Press, 1956. 113 p.

Ключові слова: глобальне право, універсальна теорія права, наднаціональне право, транснаціональне право.
Keywords: global law, universal law, universal theory of law, supranational law, transnational law.